

המותר והאסור בהפגנות

הזכות להפגין הינה אחת מאבני היסוד של מדינה דמוקרטית ומהווה כלי יעיל וחשוב במחאה נגד עוולות, העברת רעיונות והעלאת עניינים חברתיים, כלכליים ומדיניים על סדר היום הציבורי. עם זאת, לא הכל מותר בהפגנות והללו מסתיימות לעיתים במעצרים והגשת כתבי אישום כנגד המעורבים בהן. עו"ד אסף דוק מסביר את המותר והאסור בהפגנות וכן כיצד ניתן להתגונן מפני אלימות משטרתית במסגרתן.

במידה וברצונך לקיים או להשתתף בהפגנה, חשוב שתהיה מודע למגבלות החלות על קיום הפגנות, בכדי שתוכל להיערך בהתאם. המגבלות על עריכת הפגנה מקיפות נושאים כגון קבלת רישוי על הפגנה, האופן בו עליה להתנהל, וכיצד על המפגינים ועל המשטרה לנהוג במהלכה.

מהן המגבלות על עריכת הפגנה?

א. קבלת רישיון להפגנות

ככלל, בכדי לקיים הפגנות צריך לקבל רישיון מהמשטרה, אמנם לא כל הפגנה חייבת לקבל את רישיון המשטרה. בשביל שיידרש אישור כדי לקיים הפגנה, צריכים להתקיים התנאים הבאים: ההפגנה המתוכננת מונה חמישים אנשים או יותר, היא כוללת בתוכה תהלוכה ו/או נאומים מדיניים, וכן היא מתקיימת תחת כיפת השמיים.

עם זאת, על פי החוק הפלילי, כל התקהלות של שלושה אנשים ומעלה, טומנת בתוכה סכנה לכך שהסדר הציבורי יופר ונחשבת לעבירה של התקהלות בלתי חוקית, ולכן בסמכות המשטרה לדרוש שהתקהלות זו תפוזר. סעיפים 151 ו-152 לחוק העונשין הם העוסקים בעבירת התקהלות אסורה, ומפרטים את העונשים הכרוכים בה. בעיקרון, ניתן לחלק את החוק לשני סיווגים עיקריים; הראשון הוא התקהלות של לפחות 3 אנשים במקומות מסוימים, כאשר התנהגותם עלולה לגרום או גורמת להפרת הסדר הציבורי, ולאחרים לחשוש לשלומם או לביטחונם. הכוונה היא להפגנות והתקהלויות אסורות שהינן רעשניות או המוניות, כשמבחינת החוק השתתפות בהתקהלות כזו כרוכה בענישה מרבית של עד **שנת מאסר**. הסיווג השני הוא התקהלות של לפחות 3 אנשים אשר מטילה אימה על השוהים באזור. מבחינת החוק מדובר בהתפרעות אלימה והמשתתפים בה צפויים לענישה מרבית של עד **3 שנות מאסר**. העונש אף עולה כאשר ההתקהלות האסורה הובילה לפגיעות בגוף או ברכוש.

כמו כן, באזור משכן הכנסת, עבור כל סוג של הפגנה נדרש רישיון. יש לציין שבסמכות המשטרה לדחות את בקשת קבלת רישיון להפגנה מטעמים של סכנה לפגיעה בביטחון הציבור. בנוסף, לא פעם היא תציב תנאים שונים לקבלת הרישיון להפגנה כגון דרישה לשנות את מיקומה, המועד שלה, ומספר המשתתפים שבה.

ב. התנהלות ההפגנה

במידה והפגנה קיבלה רישיון, זכותם של המפגינים ללכת או לעמוד במקומות ציבוריים גם אם הם גורמים להפרעה לכלי רכב או להולכי רגל. המשטרה מחויבת לאבטח את ההפגנה, ולשמור על המפגינים ועל זכותם להפגין. מארגני ההפגנה ומשתתפיה מצדן, מחויבים לשמור על תנאי הרישיון וכן על הסדר.

ג. פיזור הפגנה

במידה והפגנה שנדרש עבודה רישיון מתבצעת ללא רישיון או תוך הפרת תנאיו, ו/או היא מסכנת את הציבור ו/או המפגינים מתנהגים באלימות תוך חשש לסיכון שלום הציבור, בסמכות קציני המשטרה להורות על פיזור. פיזור ההפגנה יעשה בהתאם לנהלים ברורים, ביניהם: יש לדרוש מהמפגינים לעמוד במגבלות שנקבעו על פי תנאי הרישיון, מתן חלופות למפגינים - כגון הנחיה לזוז מאה מטרים לכיוון מסוים כדי שלא תמשך ההפרעה, וכדומה. כמו כן, הפיזור יתנהל באמצעות בקשה להתפזר על ידי מערכת כריזה, ומתן שהות מספקת למפגינים להתפזר. לשוטר יהיה מותר להשתמש בכוח (הדרגתי ותואם לנסיבות) רק במקרים של סכנה לשלום הציבור, סכנה לשוטר עצמו מצד מפגין, בכדי לנסות למנוע פשע, או לצורך ביצוע מעצר מוצדק.

עיכוב ומעצר של מפגינים

באילו מקרים מותר לשוטר לעכב מפגין?

עיכוב אדם מתבצע כאשר יש חשד שהאדם ביצע עבירה או מתכוון לבצע עבירה. בסמכותו של שוטר לעכב אדם במקום או להציב בפניו דרישה להתלוות אליו לתחנת המשטרה, במידה ויש חשש סביר שהוא עבר או מתכוון לעבור עבירה שיש בה סיכון לזולת. כמו כן, העיכוב מתבצע בכדי לברר את פרטיו האישיים של אדם וכן בכדי לחקור אותו וזאת על פי סעיף 67 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים או בכינוי "חוק המעצרים").

במידה ומפגין מעוכב, השוטר המעכב חייב להזדהות, להודיע לאדם על כך שהוא מעוכב, ועל הסיבה לכך וזאת מכוח סעיף 72 לחוק המעצרים. עיכוב אדם או רכב לא יעלה על שלוש שעות. כמו כן לפי סעיף 73 לחוק המעצרים, במצב בו מספר רב של אנשים מעוכבים, בסמכותו של הקצין הממונה להאריך את זמן העיכוב אך לא ביותר משלוש שעות נוספות.

באילו מקרים מותר לשוטר לעצור מפגין?

בניגוד לעיכוב שעליו חלות שלל מגבלות, מעצר נחשב צעד חריף יותר, וקיימים תנאים רבים יותר לביצועו. על פי סעיף 23 לחוק המעצרים, לשוטר מותר לבצע מעצר של אדם במידה ומתקיימים התנאים הבאים:

- קיים חשד סביר שמפגין ביצע עבירה בת מעצר - עבירה שעונשה המרבי עולה על 3 חודשי מאסר.
- קיים חשש סביר שהאדם לא יופיע לחקירה אליה יזמן.
- הוא אינו מציית להוראות העיכוב.
- יש חשש שאי מעצרו עלול להוביל לשיבוש הליכי משפט כגון פגיעה בראיות או השפעה על עדים.

במעצר, האדם נלקח באופן מיידי לתחנת המשטרה (בניגוד לעיכוב שיכול להתבצע בשטח), היכול להימשך עד 15 ימים, ועד 30 ימים במקרים חריגים.

כיצד ניתן להתגונן כנגד אלימות משטרתית במהלך הפגנות?

במצב שבו שוטר משתמש באלימות כנגד מפגינים אין בשום אופן להשתמש באלימות נגדית. יש לדרוש ממנו בבירור את הפסקת האלימות ולתעד בכל דרך אפשרית את התרחשותה, תוך שימוש בכל אמצעי רלוונטי: מצלמות, הקלטה, כתיבה, וכדומה. לתשומת ליבך, מותר לאזרח לתעד שוטר במהלך היתקלות עם אזרח. כל דרישה של שוטר להפסיק לצלם או לתעד הינה מחוץ לסמכותם. עליך לעמוד על כך שיתאפשר לך לתעד את המתרחש. לא פעם, עצם התיעוד עצמו יביא להפסקת ההתנהגות האלימה. בנוסף,

חשוב מאוד שתיקח את הפרטים המלאים של השוטר הנוקט באלימות: שמו, מספר תג הזיהוי שלו - אותו הם מחויבים לענוד, וכן פרטי הקשר של עדים אחרים הנמצאים במקום שיוכלו לחזק את גרסתך במידה ותוגש תלונה כנגד אותו שוטר. ניתן להתלונן כנגד שוטר באמצעות פנייה למח"ש והן ליחידת תלונות הציבור במשטרה. במידה ותיק כנגד שוטר נסגר במח"ש - ניתן לערער כנגד הסגירה.

נעצרת במהלך הפגנה או הוגש נגדך כתב אישום בגין התקהלות אסורה?

בהפגנה יש נטייה להתלהטות רוחות ויצרים. במידה ואתה נמצא בהפגנה שבה יש הפרה של הסדר הציבורי חשוב שלא תיגרר לפרובוקציות מיותרות הן מצד המשתתפים והן מצד המשטרה. עמוד בצד, שמור על זכויותיך להפגין, תוך ציות לחוק ולהוראות המשטרה, ותעד כל ניסיון של שוטר לפעול שלא בסמכות או באלימות כנגדך או כנגד מפגין אחר. במידה ואתה נחשד בעבירות של הפרת הסדר או אלימות במסגרת של הפגנה, עליך לדרוש להתייעץ עם עורך דין פלילי באופן מיידי. אל תתווכח ואל תנסה לצאת מזה "בדיבורים". זכור, כל אשר תגיד עלול לשמש נגדך בהליך המשפטי. עורך דין פלילי ידע להציג את גרסתך לאירועים באופן נחרץ, להביא לשחרורך המהיר תוך סגירת כל ההליכים המשפטיים ואף להביא לכך שהשוטרים אשר חרגו מסמכותם ישפטו ויענשו במלוא חומרת הדין.

זכור, כי היוועצות בעו"ד פלילי הינה קריטית לאורך כל שלביו של ההליך המשפטי המתנהל נגדך. עורך הדין שייצג את האינטרסים שלך יוכל עוד משלביו הראשונים של ההליך לסכל את האפשרות שתואשם או תורשע בהאשמות שווא וכן במקרים מסוימים אף להביא לביטול ההליך הפלילי שנפתח נגדך. בכל מקרה של חשד בביצוע או מעורבות בעבירה פלילית, הצורך ביעוץ משפטי מקצועי הוא הכרחי. עורך הדין יוכל להקטין את כובד הראיות נגדך ולהביא לתוצאות המיטביות בתיק בכך שייסע לך לגבש גרסה עקבית שעשויה להיות ההבדל בין הרשעה לזיכוי.

במידה וזומנת לחקירת משטרה או הוגש נגדך כתב אישום בגין עבירה על הוראות חוק לימוד חובה, פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.